

Загальне адміністративне право

Підручник систематизовано та структурно представляє основні підходи та елементи системи вітчизняної галузі адміністративного права, дає пояснення ключових змін у правовому регулюванні та доктрині, розглядає адміністративне право у його взаємодії з правопорядком ЄС та містить вказівки на перспективи реформування у контексті європейських ціннісних орієнтирів. Матеріал викладений стисло та лаконічно, що дозволяє читачу осягнути зміст підручника й опанувати достатньо складну й об'ємну галузь національної правової системи.

Призначений для студентів, аспірантів, викладачів, науковців, юристів-практиків та всіх, хто цікавиться сучасним адміністративним правом України.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ	13
ВСТУП	14
Частина I	
ОСНОВИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА	16
РОЗДІЛ 1	
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА	16
1.1 Публічне адміністрування як відправна точка для розуміння адміністративного права	16
1.1.1 Публічне адміністрування як напрям діяльності держави	16
1.1.2 Співвідношення публічного адміністрування з іншими напрямками діяльності держави	17
1.1.3 Публічне адміністрування та публічне управління	19
1.2 Публічна адміністрація як збірне поняття	21
1.2.1 Співвідношення публічного адміністрування та публічної адміністрації	21
1.2.2 Публічна адміністрація в організаційному та функціональному вимірах	23
1.2.3 Суб'єкти публічної адміністрації. Адміністративний орган	24
1.3 Публічний інтерес	26
1.3.1 Поняття публічного інтересу	26
1.3.2 Критерії розмежування публічного і приватного інтересів	28
1.3.3 Публічний інтерес як основа діяльності публічної адміністрації	29
РОЗДІЛ 2	
АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО – ФУНДАМЕНТАЛЬНА ГАЛУЗЬ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА	31
2.1 Зміст адміністративного права	31
2.1.1 Предмет адміністративного права	31
2.1.2 Метод адміністративного права	32
2.2 Цілі адміністративного права	33
2.2.1 Цілі сучасного адміністративного права	33
2.2.2 Розвиток адміністрування та функції адміністративного права	34
2.3 Система адміністративного права	36
2.3.1 Основи систематизації положень адміністративного права	36
2.3.2 Загальне адміністративне право	37
2.3.3 Особливе адміністративне право	38
2.4 Співвідношення адміністративного права з іншими галузями права	39
2.4.1 Адміністративне право як складова публічного права	39
2.4.2 Співвідношення адміністративного права з галузями приватного права ..	40

РОЗДІЛ 3

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА 42

3.1	Витоки адміністративного права у науці камералістика	42
3.1.1	Поняття камеральних наук	42
3.1.2	Стара та нова камералістика	44
3.2	Поліцейське право та виникнення адміністративного права	44
3.2.1	Виокремлення поліцейського права	44
3.2.2	Передумови до формування адміністративного права	46
3.3	Формування адміністративного права в Україні	48
3.3.1	Адміністративне право дорадянського періоду	48
3.3.2	Радянське адміністративне право	49
3.3.3	Сучасне адміністративне право України	50
3.4	Європеїзація українського адміністративного права	52

РОЗДІЛ 4

ПРИНЦИПИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ 54

4.1	Конституційні вимоги до організації управління	54
4.1.1	Поділ влади	54
4.1.2	Демократія як вимога адміністративної організації	56
4.1.3	Самоврядування	57
4.1.4	Конституційні права як керівні принципи адміністративної організації	58
4.2	Принципи адміністративного права	60
4.2.1	Поняття та види принципів	60
4.2.2	Значення принципів для адміністративного права	62
4.3	Принцип верховенства права	64
4.3.1	Тлумачення принципу верховенства права	64
4.3.2	Складові принципу верховенства права	65
4.4	Принцип законності	67
4.4.1	Пов'язаність адміністрації законом	67
4.4.2	Подвійна спрямованість принципу законності	68
4.4.3	Сфера дії принципу законності	69
4.5	Правова визначеність	70
4.5.1	Ясність норм	70
4.5.2	Визначеність змісту норм	72
4.6	Концепція належного адміністрування	72
4.6.1	Джерела принципів належного адміністрування	72
4.6.2	Матеріальні принципи	74
4.6.3	Процедурні принципи	76

РОЗДІЛ 5

ДЖЕРЕЛА АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА 78

5.1	Система джерел адміністративного права	78
5.1.1	Поняття та види джерел адміністративного права	78
5.1.2	Ієрархія джерел адміністративного права	80

5.2	Конституція	81
5.2.1	Конституційні положення, що містять норми адміністративного права	81
5.2.2	Пряма дія конституційних положень у адміністративно-правових відносинах	83
5.3	Міжнародно-правові акти	84
5.3.1	Види міжнародно-правових актів як джерел адміністративного права	84
5.3.2	Дія міжнародних актів у сфері публічного адміністрування	87
5.4	Закони	88
5.4.1	Місце законів у системі джерел адміністративного права	88
5.4.2	Види законів у системі джерел адміністративного права	89
5.5	Підзаконні нормативні акти	91
5.5.1	Акти органів виконавчої влади	91
5.5.2	Акти Президента	91
5.5.3	Акти органів місцевого самоврядування	92
5.6	Судові рішення в системі джерел адміністративного права	93
5.6.1	Рішення Конституційного Суду України	93
5.6.2	Рішення ЄСПЛ	93
5.6.3	Рішення національних судів	95

Частина II

СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА 97

РОЗДІЛ 6

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС

ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ 97

6.1	Органи виконавчої влади	97
6.1.1	Поняття органу виконавчої влади	97
6.1.2	Види органів виконавчої влади	98
6.2	Система органів виконавчої влади	100
6.2.1	Взаємозв'язки у системі органів виконавчої влади	100
6.2.2	Вертикальні та горизонтальні зв'язки	101
6.3	Компетенція органів виконавчої влади	102
6.3.1	Цілі та завдання органу виконавчої влади	102
6.3.2	Компетенція та повноваження органу виконавчої влади	103
6.4	Адміністративний розсуд у діяльності публічної адміністрації	107
6.4.1	Поняття та види адміністративного розсуду	107
6.4.2	Дискреційні повноваження та вимоги, що до них висуваються	109

РОЗДІЛ 7

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ 111

7.1	Адміністративно-правовий та конституційно-правовий статус Уряду України	111
7.1.1	Відмежування політичної діяльності Уряду від адміністративної діяльності	111

7.1.2	Відносини, які регулюються нормами адміністративного права	112
7.2	Організація діяльності Кабінету Міністрів України	113
7.2.1	Секретаріат Кабінету Міністрів України	113
7.2.2	Допоміжні органи, що утворюються Кабінетом Міністрів України	115
7.3	Акти Кабінету Міністрів України	116
7.3.1	Види актів Кабінету Міністрів України	116
7.3.2	Порядок прийняття актів Кабінету Міністрів України	118
7.4	Взаємодія Кабінету Міністрів України з іншими органами	119
7.4.1	Повноваження Кабінету Міністрів України у відносинах із органами виконавчої влади	119
7.4.2	Повноваження Кабінету Міністрів України з іншими органами	121

РОЗДІЛ 8

	ЦЕНТРАЛЬНІ ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ	123
8.1	Поняття та види центральних органів виконавчої влади	123
8.1.1	Засади діяльності центральних органів виконавчої влади	123
8.1.2	Порядок утворення центральних органів виконавчої влади	124
8.2	Адміністративно-правовий статус міністерств	126
8.2.1	Поняття та завдання міністерств	126
8.2.2	Правовий статус міністра	128
8.2.3	Апарат міністерства	129
8.2.4	Акти міністерства	130
8.3	Адміністративно-правовий статус служб, інспекцій, агентств, комісій, бюро	131
8.3.1	Поняття та завдання служб, інспекцій, агентств, комісій, бюро	131
8.3.2	Керівництво служб, інспекцій, агентств, комісій, бюро	133
8.3.3	Апарат служб, інспекцій, агентств, комісій, бюро	134
8.3.4	Акти служб, інспекцій, агентств, комісій, бюро	135
8.4	Адміністративно-правовий статус центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом	135
8.4.1	Види центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом	135
8.4.2	Ознаки органів, які надають статусу «спеціальних» органів	136
8.5	Незалежні агентства у системі публічної адміністрації	138

РОЗДІЛ 9

	МІСЦЕВІ ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ	142
9.1	Місцеві державні адміністрації	142
9.1.1	Місце в системі органів виконавчої влади	142
9.1.2	Формування місцевих державних адміністрацій	144
9.1.3	Компетенція місцевих державних адміністрацій	145
9.1.4	Організація та порядок діяльності місцевих державних адміністрацій	147
9.2	Територіальні органи центральних органів виконавчої влади	148
9.2.1	Місце в системі органів виконавчої влади	148

9.2.2	Утворення територіальних органів центральної виконавчої влади	149
9.3	Військові та військово-цивільні адміністрації	149
9.3.1	Підстави та порядок утворення, припинення діяльності	149
9.3.2	Повноваження військових та військово-цивільних адміністрацій	151
9.4	Органи місцевого самоврядування	155
9.4.1	Система місцевого самоврядування	155
9.4.2	Територіальна громада	157
9.4.3	Сільські, селищні, міські ради	158
9.4.4	Сільські, селищні, міські голови	161
9.4.5	Виконавчі органи, старости	162
9.4.6	Районні, обласні ради	164

РОЗДІЛ 10

ЮРИДИЧНІ ОСОБИ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

10.1	Установи та заклади публічного права	166
10.1.1	Поняття та види установ та закладів публічного права	166
10.1.2	Порядок утворення установ та закладів публічного права	168
10.2	Суб'єкти делегованих повноважень	169
10.2.1	Підстави та порядок делегування	169
10.2.2	Види суб'єктів делегованих повноважень	171

РОЗДІЛ 11

ПРИВАТНІ ОСОБИ

ЯК СУБ'ЄКТИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

11.1	Фізичні особи як суб'єкти адміністративного права	173
11.1.1	Суб'єктивні публічні права як основа адміністративного статусу фізичної особи	173
11.1.2	Адміністративно-правовий статус громадян України	176
11.1.3	Адміністративно-правовий статус іноземців	177
11.2	Об'єднання громадян як суб'єкти адміністративного права	179
11.2.1	Поняття та види об'єднань	179
11.2.2	Утворення об'єднань	181
11.2.3	Контроль за діяльністю об'єднань	184
11.2.4	Припинення об'єднань: підстави та порядок	185

РОЗДІЛ 12

ПУБЛІЧНА СЛУЖБА

12.1	Загальні питання публічної служби	186
12.1.1	Поняття та види публічної служби	186
12.1.2	Відмінність публічної служби від інших видів трудової діяльності	189
12.2	Публічні службовці	190
12.2.1	Поняття та види публічних службовців	190
12.2.2	Вимоги до публічних службовців	192

12.2.3	Антикорупційні обмеження до публічних службовців	193
12.3	Права та обов'язки державних службовців	195
12.3.1	Права державних службовців	195
12.3.2	Обов'язки державних службовців	197
12.4	Проходження державної служби	197
12.4.1	Вступ на державну службу	197
12.4.2	Службова кар'єра	199
12.4.3	Припинення державної служби	200
12.5	Дисциплінарна відповідальність державних службовців	202
12.5.1	Дисциплінарні проступки та стягнення, які застосовуються до державних службовців	202
12.5.2	Порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності державних службовців	203
12.5.3	Засади дисциплінарної відповідальності службовців окремих видів публічної служби	205
12.6	Служба в органах місцевого самоврядування	206
12.6.1	Право на службу в органах місцевого самоврядування	206
12.6.2	Правовий статус посадових осіб місцевого самоврядування	207
12.6.3	Проходження служби в органах місцевого самоврядування	208

Частина III

ІНСТРУМЕНТИ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ 210

РОЗДІЛ 13

НОРМАТИВНИЙ АКТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДІЯЛЬНОСТІ

ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ 210

13.1	Інструменти діяльності публічної адміністрації	210
13.1.1	Поняття та ознаки інструментів діяльності публічної адміністрації	210
13.1.2	Види інструментів діяльності публічної адміністрації	211
13.2	Нормативний акт як інструмент діяльності публічної адміністрації	214
13.2.1	Поняття нормативного акту, його ознаки	214
13.2.2	Види нормативних актів як інструменту діяльності публічної адміністрації	215
13.3	Вимоги до нормативних актів публічної адміністрації	216
13.3.1	Матеріальні вимоги	216
13.3.2	Формальні вимоги	218
13.4	Прийняття нормативних актів	219
13.4.1	Реєстрація нормативних актів	219
13.4.2	Антикорупційна експертиза нормативних актів	223
13.4.3	Оприлюднення	223
13.5	Скасування нормативного акта публічної адміністрації	225

РОЗДІЛ 14

АДМІНІСТРАТИВНИЙ АКТ 228

14.1	Зміст адміністративного акта	228
------	------------------------------	-----

14.1.1	Поняття адміністративного акта, його ознаки	228
14.1.2	Види адміністративних актів	232
14.2	Вимоги, що висуваються до адміністративних актів	234
14.2.1	Зміст адміністративного акта	234
14.2.2	Структура адміністративного акта	235
14.3	Чинність адміністративних актів	237
14.3.1	Набрання чинності адміністративним актом	237
14.3.2	Доведення до відома адміністративних актів	238
14.4	Припинення дії адміністративних актів	240
14.4.1	Підстави втрати чинності адміністративного акта	240
14.4.2	Нікчемність адміністративних актів	241
14.4.3	Відкликання адміністративного акта	243
14.4.4	Визнання недійсним адміністративного акта	245

РОЗДІЛ 15

АДМІНІСТРАТИВНІ ДОГОВОРИ, ПЛАНИ

15.1	Зміст адміністративних договорів	247
15.1.1	Поняття адміністративного договору	247
15.1.2	Відмежування адміністративних договорів від інших видів договорів	251
15.2	Дія адміністративних договорів	253
15.2.1	Вимоги, що висуваються до адміністративних договорів	253
15.2.2	Чинність адміністративних договорів	254
15.3	План як інструмент публічного адміністрування	255
15.3.1	Поняття плану як інструменту публічного адміністрування	255
15.3.2	Види актів планування	257

РОЗДІЛ 16

АДМІНІСТРАТИВНА ПРОЦЕДУРА

16.1	Загальні питання адміністративної процедури	260
16.1.1	Поняття загальної адміністративної процедури	260
16.1.2	Сфера дії закону «Про адміністративну процедуру»	261
16.2	Принципи адміністративної процедури	262
16.3	Адміністративний орган	268
16.3.1	Компетенція адміністративного органу	268
16.3.2	Відвід посадової особи адміністративного органу	269
16.3.3	Правонаступництво та адміністративна взаємодопомога	270
16.4	Учасники адміністративного провадження	271
16.4.1	Види учасників адміністративного провадження	271
16.4.2	Права та обов'язки учасників адміністративного провадження	273
16.4.3	Особи, які сприяють розгляду справи	274
16.5	Стадії адміністративного провадження	275
16.5.1	Ініціювання адміністративного провадження	275
16.5.2	Підготовка справи до вирішення	277
16.5.3	Розгляд та вирішення справи	279
16.6	Примусове виконання адміністративного акта	283

РОЗДІЛ 17	
АДМІНІСТРАТИВНІ ПОСЛУГИ	285
17.1 Загальні питання адміністративних послуг	285
17.1.1 Поняття та ознаки адміністративних послуг	285
17.1.2 Відмежування адміністративних послуг від інших видів адміністративної діяльності	288
17.1.3 Види адміністративних послуг	289
17.2 Принципи та стандарти надання адміністративних послуг	291
17.3 Публічна адміністрація як суб'єкт надання адміністративних послуг	293
17.3.1 Суб'єкти надання адміністративних послуг	293
17.3.2 Центри з надання адміністративних послуг	295
17.4 Порядок надання адміністративних послуг	297
17.4.1 Суб'єкт звернення	297
17.4.2 Інформаційна картка адміністративної послуги	298
17.4.3 Технологічна картка адміністративної послуги	299
17.4.4 Строки надання адміністративної послуги	300
17.5 Відповідальність посадових осіб у сфері надання адміністративних послуг	300
РОЗДІЛ 18	
ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ	303
18.1 Електронне урядування як концепт	303
18.1.1 Поняття та стадії розвитку електронного урядування	304
18.1.2 Значення та проблеми впровадження електронного урядування	306
18.2 Напрямки розвитку електронного урядування в Україні	307
18.2.1 Петиції	309
18.2.2 Надання послуг	311
18.2.3 Інші напрямки	313
РОЗДІЛ 19	
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ РЕЖИМИ	314
19.1 Зміст адміністративно-правових режимів	314
19.1.1 Поняття та значення адміністративно-правових режимів	314
19.1.2 Класифікація адміністративно-правових режимів	316
19.2 Режим надзвичайної ситуації та правовий режим надзвичайного стану	317
19.2.1 Відмінність правових режимів надзвичайного стану і надзвичайної ситуації	317
19.2.2 Підстави введення режимів	319
19.2.3 Порядок введення, припинення та скасування режимів	320
19.2.4 Режимні правила	321
19.3 Правовий режим воєнного стану	324
19.3.1 Підстави введення правового режиму воєнного стану	324
19.3.2 Порядок введення, припинення та скасування режиму	325
19.3.3 Режимні правила	326
19.3.4 Особливості повноважень адміністративних органів в умовах воєнного стану	328

Частина IV	
АДМІНІСТРАТИВНИЙ КОНТРОЛЬ І ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ	330
РОЗДІЛ 20	
ПОЗАСУДОВИЙ КОНТРОЛЬ	
ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ	330
20.1 Загальні питання позасудового контролю	330
20.1.1 Поняття та значення позасудового контролю	330
20.1.2 Види позасудового контролю за діяльністю публічної адміністрації	331
20.2 Внутрішній адміністративний контроль	333
20.2.1 Урядовий контроль	333
20.2.2 Контроль центральних та місцевих органів виконавчої влади	334
20.2.3 Контроль спеціалізованих органів виконавчої влади	335
20.3 Парламентський контроль	336
20.3.1 Контрольні повноваження комітетів та тимчасових слідчих комісій	337
20.3.2 Контроль Рахункової палати	338
20.3.3 Контроль Уповноваженого Верховної Ради з прав людини	339
20.4 Контроль з боку Президента України	341
20.5 Муніципальний контроль	342
20.6 Громадський контроль	343
РОЗДІЛ 21	
ПОЗАСУДОВЕ ОСКАРЖЕННЯ	
АДМІНІСТРАТИВНИХ АКТИВ ТА ЗВЕРНЕННЯ ГРОМАДЯН	346
21.1 Поняття та зміст адміністративного оскарження	346
21.1.1 Право на адміністративне оскарження адміністративних актів	346
21.1.2 Адміністративна скарга	349
21.1.3 Суб'єкт розгляду скарги	351
21.2 Стадії процедури адміністративного оскарження	353
21.2.1 Порядок подання скарги	353
21.2.2 Початок адміністративного провадження за скаргою	354
21.2.3 Підготовка та перегляд справи за скаргою	355
21.2.4 Рішення за скаргою	356
21.3 Звернення громадян	357
21.3.1 Право на звернення	357
21.3.2 Види звернень громадян	359
РОЗДІЛ 22	
АДМІНІСТРАТИВНА ЮСТИЦІЯ	362
22.1 Зміст адміністративної юстиції	362
22.1.1 Поняття та призначення адміністративної юстиції	362
22.1.2 Моделі адміністративної юстиції	365
22.2 Організація адміністративної юстиції	368
22.2.1 Система адміністративних судів	368
22.2.2 Юрисдикція адміністративних судів	370

22.3 Особливості адміністративного судочинства	374
--	-----

РОЗДІЛ 23

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

ТА АДМІНІСТРАТИВНІ СТЯГНЕННЯ	376
------------------------------	-----

23.1 Адміністративна відповідальність фізичних осіб	376
23.1.1 Поняття та ознаки адміністративної відповідальності	376
23.1.2 Адміністративне правопорушення як підстава адміністративної відповідальності	379
23.1.3 Особливості адміністративної відповідальності окремих категорій осіб	383
23.2 Адміністративна відповідальність юридичних осіб	386
23.2.1 Становлення адміністративної відповідальності юридичних осіб як окремого виду відповідальності	386
23.2.2 Сфери, у яких застосовується адміністративна відповідальність юридичних осіб	387
23.3 Адміністративні стягнення	388
23.3.1 Види адміністративних стягнень	388
23.3.2 Заходи впливу, які застосовуються до неповнолітніх	391
23.4 Правила накладення адміністративних стягнень	392
23.4.1 Загальні правила накладення адміністративних стягнень	392
23.4.2 Строки накладення адміністративних стягнень	393

РОЗДІЛ 24

ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ

ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ	395
------------------------------------	-----

24.1 Загальні питання провадження в справах про адміністративні правопорушення	395
24.1.1 Завдання та принципи провадження в справах про адміністративні правопорушення	395
24.1.2 Обставини, що виключають провадження в справі про адміністративне правопорушення	397
24.2 Особи, що беруть участь у провадженні в справах про адміністративні правопорушення	398
24.2.1 Органи, уповноважені розглядати справи про адміністративні правопорушення	398
24.2.2 Учасники провадження	399
24.2.3 Особи, які притягаються до адміністративної відповідальності	401
24.3 Докази	402
24.4 Стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення	403
24.4.1 Порухення провадження та адміністративне розслідування	403
24.4.2 Розгляд справи про адміністративне правопорушення	409
24.4.3 Перегляд постанови	411
24.4.4 Виконання постанови	414

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	416
-----------------------	-----

[Перейти на сайт →](#)